

Kapya atu ba Pol hatô hi Epesus Abô môn

Pol hatô kapya êntêk hadêj avômalô Epesus. Epesus ma malak lôk athêj bêj. Pol lo Silas bôk i lomalak lomalak ek enaŋ Wapômbêj anêj Abô Mavi bêj hadêj avômalô aleba êyô Epesus haviŋ (Ap 18:18-21; 19:1-41). Havaŋ yam ma Pol hi hamô Epesus hathak loŋbô ba hamô hatôm sondabêj lô. Vêm ma hatak Epesus ba hi ma hatô kapya êntêk.

Hato ek embatho iniŋ êvhaviŋ loŋ. Ma miŋ hatô ek enaŋ iniŋ kambom bêj ami. Hadôn thêlô hathak Wapômbêj anêj wapôm lomalama. Ma hik êvhaviŋ anêj loŋôndê mavi thô hadêj i.

Pol hamô koladôn ma hatô kapya êntêk hadêj 60 AD la.

Pol hêv lamavi

¹ *Ya Pol, Yisu Kilisi anêj aposel hathak Wapômbêj da anêj lahaviŋ. Yahato kapya êntêk hadêj avômalô mathen anêj Epesus takatu ba êvhaviŋ ba esopa Yisu Kilisi. ² Alalôaniŋ Kamik Wapômbêj lôk Anyô Bêj Yisu Kilisi nênem iniŋ wapôm lôk labali êndêj môlô.

Wapômbêj hêv nôm mavi lomalama hadêj alalô hathak Kilisi

³ *Alalô nambô Wapômbêj, alalôaniŋ Anyô Bêj Yisu Kilisi anêj Lambô. Yani bôk hêv Lovak Mathen anêj mek mavi hathak nômkama lomalama anêj malak leŋ yôv hadêj alalô takatu ba amiŋ haviŋ Kilisi. ⁴ *Sêbôk atu ba

* 1:1: Ap 18:19-21; 19:1 * 1:3: Ep 2:6 * 1:4: Jon 15:16

miñ hapesañ pik ami denañ ma halam alalô takatu ba amô haviñ Kilisi ek nambitak mathenñ lôk kambom mi ênjêk yani ma. ⁵*Ma lahaviñ alalô ba intu hathak anênñ lamavi lôk anênñ auk ma bôk habi sêk yôv ek nambitak anênñ nali esak Yisu Kilisi. Hadum aênñ ⁶ ek avômalô nêmbô anênñ wapôm lôkmanññ. Yani hañgasô anênñ wapôm êñ oyañ biñ ek alalô takatu ba amiñ haviñ Nakaduñ, anênñ biñdaluk anônñ.

⁷*Yani hawa alalô vê hathak Kilisi anênñ thalaleñ ba hale alalôaniñ kambom liliñ hathak anênñ wapôm anênñ sam valaluk. ⁸ Ma hañgasô anênñ wapôm takatu ba hayô abôlêk siñ ba halelope hayô hamô alalô lôk hêv auk bênñ ek nayala nômkama lomaloma sapênñ. ⁹*Sêbôk ma yani kapô mavi ba havak auk loñ kapô hathak Kilisi. Ma lêk hik anênñ auk êñ thô hadênñ alalô. ¹⁰*Auk êñ ma auk isup nômkama takatu ba hamô pik lo leñ esak doñtom ba nêmbô Kilisi vibiñ. Nôm êñ tem imbitak êndênñ anênñ waklavônñ.

¹¹*Nômkama takatu ba Wapômbênñ lahabi nimitak ma lôkthô tem nimitak aênñ. Ma bôsêbôk ma lahabi nena tem enja yêlô ñê Israël ba habitinñ anênñ sêk hayô hêk yêlô. Ba intu hathak Kilisi yani hawa yêlô hatôm anênñ sam. ¹² Yani hadum aênñ ek yêlô ñê môñ takatu ba aêv maleññ ek Kilisi nabam anênñ athênñ lôkmanññ. ¹³ Ma haveñ yam ma môlô olañô abô avanônñ aênñ iyom. Abô êñ ma Abô Mavi atu ba nêmbô môlô bulubiñ. Môlô olañô ba ôêvhaviñ, êñ ma Wapômbênñ habitinñ anênñ sêk hayô hêk môlô. Sêk êñ ma Lovak Mathenñ atu ba Wapômbênñ bôk havak abô yôv ek nêmbô êlêm. ¹⁴*Wapômbênñ hêv Lovak Mathenñ hadênñ alalô hatôm nômbô mavi atu ba havak abô ek nêmbô anênñ dahô, ek

* 1:5: Jon 1:12 * 1:7: Ep 2:7; Kol 1:14 * 1:9: Lom 16:25 * 1:10: Kol 1:16,20 * 1:11: Lom 8:28-29 * 1:14: 2Ko 1:22

waklavôḡ êḡ ma tem nêḡ anêḡ avômalô vê êḡjêk kambom lomaloma. Ba intu nabam anêḡ athêḡ lôkmaḡḡiḡ esak leḡ.

Pol hateḡ mek ek avômalô Epesus

¹⁵ Yahalaḡô abô takêḡ hathak môlô ôêvhaviḡ Anyô Bêḡ Yisu Kilisi lôklokwaḡ lôk lemimhaviḡ avômalô mathêḡ lôkthô. Aêḡ ba ¹⁶ yahanaḡ yaleḡmavi velevele hadêḡ Wapômbêḡ hathak môlô halôk yenaḡ mek. ¹⁷ *Yahateḡ mek lôbôlôḡ ek Wapômbêḡ nêḡ anêḡ Lovak Mathêḡ êḡdêḡ môlô ek nêḡ auk mavi lôk injik abô lôk kup thô êḡdêḡ môlô ek noyala yani katô anôḡ. Yani ma alalôaniḡ Anyô Bêḡ Yisu Kilisi anêḡ Lambô lôkmaḡḡiḡ. ¹⁸ Ma yahateḡ mek ek Wapômbêḡ nêḡ deda mavi êḡdôk môlô kapôlôḡmim ek noyala nômbêḡ atu ba halam môlô ek nôḡnêḡ malemim esak. Nôm takêḡ ma wapôm lôkmaḡḡiḡ anôḡ ek anêḡ avômalô mathêḡ neja embeḡ yam. ¹⁹ *Ma yahateḡ ek môlô noyala anêḡ lôklokwaḡ anôḡ biḡ atu ba hathak hadum ku ek hêḡv alalô takatu ba aêvhaviḡ yani sa. Lôklokwaḡ êḡ iyom intu ²⁰ *bôk hik Kilisi liḡ hêk ḡama hathak ba hadô yani hamô Wapômbêḡ baḡ vianôḡ anêḡ leḡ. ²¹ *Loḡ êḡ ma Kilisi hamô vuliḡ anôḡ ek ḡḡôkba lôk ḡḡôk bêḡ lomaloma ma aḡela bêḡ lôk lôklokwaḡ sapêḡ ma ḡê lôk athêḡ bêḡ lôkthô takatu ba tem nêḡmô êḡdêḡ lêk ma embeḡ yam imbiḡ. ²² *Wapômbêḡ hatak nôḡmkama lôkthô hamô Kilisi anêḡ lôklokwaḡ vibiḡ ma hêḡv yani ek imbitak nôḡmkama sapêḡ anêḡ alaḡ ek nêḡ anêḡ avômalô ôdôḡ takatu ba êḡvhaviḡ yani sa. ²³ *Avômalô êḡvhaviḡ ma hatôm yanida liḡkupik. Yani hamô thêlô kapô lôk nôḡmkama sapêḡ kapô ba hayô abôlêk siḡ.

* 1:17: Kol 1:9 * 1:19: Kol 1:11 * 1:20: Sng 110:1; 2Ko 13:4; Kol 2:12
 * 1:21: Kol 1:16; 2:10 * 1:22: Sng 8:6 * 1:23: Lom 12:5; Ep 4:10,15;
 Kol 1:18

2

Wapômbêñ hêv lôkmala hadêñ alalô yê ñama

¹ *Sêbôk ma môlô ovalaki abô balabuñ ba udum kambom lomalomama ba intu môlô kapôlômim bôk hama yôv. ² *Bôk olañô pik anêñ auk ba osopa ngôk Sadañ anêñ abô. Yani ma anyô bêñ ek ngôk takatu ba êmô pik vuliñ. Ma lêk hadum ku haviñ avômalô takatu ba ibi leñôndôñ siñ ek nedañô Wapômbêñ anêñ abô. ³ *Bôk alalô lôkthô amô hatôm thêlô ba asopa kapôlôñiñ bô anêñ thethañak lôk anêñ auk. Alalô lôk avômalô takatu ba evathu hamô pik ayabiñ Wapômbêñ anêñ lamaniñ iyom.

⁴⁻⁵ *Ba intu kambom takatu ba bôk adum ma bôk hik alalôaniñ kapôlôñiñ vônô yôv. Ma doñtom Wapômbêñ anyô hêv kapô lôk lahaviñ alalô bêñ anôñ ba hêv lôkmala hadêñ alalô haviñ Kilisi. Avanôñ biñ nena Wapômbêñ hêv alalô bulubiñ hathak anêñ wapôm. ⁶ *Ma hik alalô liñ haviñ Kilisi ba hadô alalô amô malak leñ haviñ yani. Alalô amô haviñ Yisu Kilisi ba intu hadum nômm takêñ aêñ. ⁷ Yani hadum nômm mavi takêñ ek alalô hathak Yisu Kilisi ek wak nômbêñ atu ba tem imbitak embeñ yam ma yani hatôm injik anêñ wapôm anôñ biñ atu thô. ⁸ Avanôñ, Wapômbêñ anêñ wapôm hêv môlô bulubiñ hathak unim ôêvhaviñ. Hêv oyañ biñ ba miñ udum nômlate ek owa bulubiñ êñ ami. ⁹ *Ma miñ hayê môlô unim ku ba hêv ami. Ba intu miñ hatôm anyôla embam yanida ami. ¹⁰ *Mi, alalô takatu ba amô haviñ Yisu Kilisi ma Wapômbêñ da bañ hapesañ lukmuk ek nandum ku mavi takatu ba bôk hapôpêk yôv ek nandum.

* 2:1: Kol 1:21; 2:13 * 2:2: Kol 3:7; Tit 3:3 * 2:3: Kol 3:6 * 2:4-5: Lom 6:11-13 * 2:6: Kol 2:12 * 2:9: 1Ko 1:29-31; 2Ti 1:9 * 2:10: Tit 2:14

Kilisi hadum avômalô Israél lôk avômalô loj buyaņ ibitak dojtom

¹¹ Aêņ ba môlô ñê loj buyaņ lemimimbi nena bôk ômô viyaiņ ek avômalô Israél. Thêlô ethak elam môlô nena, “ñê miņ eņgothe kupik ami”. Ma elam thêlôda nena, “ñê eņgothe kupik”. Ku êņ ma ku baheņiņ iyom. ¹² *Môlô bôk ômô daimbô ek Kilisi ma môlô miņ Wapômbêņ anêņ avômalô hatôm Israél ami. Ma tabô takatu ba Wapômbêņ bôk havak haviņ Israél ma miņ hathak môlô ami. Ma môlô miņ ôêv malemim ek nôm mavi la ami lôk ômô pik oyaņ ma Wapômbêņ mi. ¹³ *Sêbôk ma môlô ômô daimbô ek Wapômbêņ, ma dojtom lêk ômô haviņ Yisu Kilisi ba intu Wapômbêņ hawa môlô halêm bidonj oyaņ ek yani hathak Kilisi anêņ thalalej.

¹⁴ *Kilisi da ma alalôaniņ yôhôk ba hadum ek yêlô Israél lôk môlô avômalô loj buyaņ nambitak ôdônj dojtom. Sêbôk ma alalô apôlik hathak i ba hatôm badêņ hayaņ thêlô lôk alalô kisi, ma dojtom lêk Kilisi hamô badêņ êņ lu. ¹⁵ *Badêņ êņ ma Israél iniņ abô balabuņ lomaloma. Ma Kilisi hama ba hapole abô takêņ vê ek indum ôdônj ju êņ nimbitak ôdônj lukmuk dojtom nêmo yani kapô. Hadum aêņ ba intu yôhôk habitak. ¹⁶ *Ma ôdônj ju êņ ma yani hakapo i hathak dojtom ek nimbitak kupik dojtom hathak ik yani vônô hathak a ek indum yôhôk imbiņ ôdônj lukmuk êņ ma Wapômbêņ. Aêņ ba intu Yisu hik alalôaniņ apôlik êņ vônô hathak a. ¹⁷ *Yani halêm ba hanaņ abô yôhôk hadêņ môlô takatu ba ômô daimbô lôk yêlô takatu ba amô bidonj. ¹⁸ Aêņ ba hathak Kilisi anêņ ku ma Lovak Matheņ dojtom iyom hapesaņ loņôndê ek môlô lôk yêlô

* 2:12: Lom 9:4; Kol 1:21 * 2:13: Kol 1:20 * 2:14: 1Ko 12:13 * 2:15: Kol 2:14 * 2:16: Sek 9:10; Kol 1:20,22 * 2:17: Ais 57:19

ana bidonj ek Kamikbêj.

Alalô ma Anyô Bêj anêj unyak mathêj

¹⁹*Aêj ba sêbôk ma môlô ôtôm avômalô takatu ba etak iniñ loj ba i buyanj ma pik mi. Ma donjom lêk môlô ma Wapômbêj anêj loj lôklinyak anêj avômalô haviñ avômalô mathêj sapêj. Ma môlô ômô Wapômbêj anêj unyak lo loj. ²⁰*Alalô jê aêvhaviñ hatôm unyak atu ba Wapômbêj halav. Aposel lo plopet êtôm unyak êj anêj bum ma Yisu Kilisi da ma hatôm landiñ. ²¹*Anyô Bêj Kilisi hagêgê unyak êj lôkthô loj ba hadum ba halumbak bêj ba habitak unyak mathêj ek yanida. ²²*Ma Kilisi halav unyak êj hathak môlô avômalô loj buyanj haviñ. Halav môlô hathak donjom haviñ anêj avômalô lôkthô hatôm unyak mathêj ek Wapômbêj êmô esak anêj Lovak Mathêj.

3

Pol hik Wapômbêj anêj auk loj kapô thô hadêj jê loj buyanj

¹*Wapômbêj hadum nôm mavi takêj ba intu ya Pol yahathak yahalek yaveñdônj lélô hadêj Kamikbêj. Ma yahamô koladônj ek malê nena yahadum Yisu Kilisi anêj ku ek yahêv môlô jê loj buyanj sa. ²*Môlô bôk olañô yôv nena Wapômbêj hêv anêj wapôm hadêj ya ba hêv ku yanêm môlô sa. ³*Ma hik anêj auk loj kapô êj thô hadêj ya hatôm atu ba bôk yahato abô dokte hathak yôv hêk kapya êntêk. ⁴Osam abô êj, ma tem noyala yenañ auk esak auk loj kapô takatu ba hathak Kilisi. ⁵Wapômbêj miñ bôk hik auk loj kapô takêj thô hadêj avômalô

* 2:19: Ep 3:6 * 2:20: 1Ko 3:11 * 2:21: 1Ko 3:16 * 2:22: 1Pi 2:5

* 3:1: Plp 1:7,13 * 3:2: Kol 1:25 * 3:3: Ep 1:9-10; Kol 1:26

bôsêbôk ami. Ma doŋtom lêk Wapômbênj hik nônm takênj thô hadênj anênj plopet lôk aposel mathej hathak Lovak Mathej. ⁶*Ma auk loj kapô ênj ma aêntêk. Hathak Abô Mavi ma môlô avômalô loj buyanj takatu ba ômô haviñ Yisu Kilisi ma tem Wapômbênj imbi sam doŋtom êndênj môlô êtôm sam atu ba habi hadênj yêlô avômalô Israeł. Ma môlô lêk ubitak kupik doŋtom haviñ yêlô Israeł. Ma môlô lôk yêlô Israeł tem naja nônm takatu ba Wapômbênj bôk havak abô hathak imbiñ i.

⁷*Hathak anênj lôklokwanj ma Wapômbênj hêv anênj wapôm hadênj ya ek yambitak Abô Mavi ênj anênj anyô ku. ⁸*Ya ma yaôna lôk ek Wapômbênj anênj avômalô mathej lôkthô, ma doŋtom hêv anênj wapôm hadênj ya ek yananj anênj Abô Mavi esak Kilisi anênj nômkama kêkêlô êndênj môlô nê loj buyanj. Nômkama takênj halôk ba hi bomanj ba miñ hatôm anyôla eyala anênj ôdônj ami. ⁹Ma yani hêv ya ek yangik auk loj kapô ênj thô êlêm yaiñ ek avômalô sapênj nêgê. Wapômbênj atu ba hapesanj pik lo leñ bôk havuñ auk loj kapô ênj hadênj môñ anônj aleba lêk ma hik thô. ¹⁰Yani hadum aênj ek ngôk bênj ma aŋela lôk athênj anênj leñ sapênj nêgê nena yani lêk hakapo avômalô loj buyanj lôk Israeł ba ibitak avômalô êvhaviñ doŋtom. Ek batu neyala anênj auk kêkêlô lôkmanjñ takênj. ¹¹Wapômbênj hadum aênj ek hasopa anênj auk atu ba bôk lahabi hadênj môñ anônj. Ma hathak alalôaniñ Anyô Bênj Yisu Kilisi ma nônm takênj lêk hik anônj.

¹²*Alalô aêvhaviñ Kilisi ba amô haviñ yani ba intu miñ akô ek ana bidoñ ek Wapômbênj ami. Mi, ayala avanônj biñ nena yani lamavi ek alalô. ¹³Aênj ba môlô miñ kapôlômmim malaiñ esak vovañ takatu ba yahawa hathak môlô ami.

* 3:6; Ep 2:13,16-19 * 3:7; Kol 1:25 * 3:8; 1Ko 15:9-10 * 3:12; Jon 14:6; Lom 5:2

Mi, môlô ma nômbêñ hêk Wapômbêñ ma ba intu yahawa vovañ takêñ.

Pol hateñ mek

¹⁴ Yalenhabi nôñ takatu ba Wapômbêñ hadum ba yahathak yahalek yaveñdôn lélô hadêñ Kamikbêñ. ¹⁵ Yani bôk hapesañ avômalô pik lo leñ ba hêv athêñ hadêñ thêlô lôkthô. ¹⁶ Yahateñ mek ek nômkama lôkthô anêñ alañ lôkmanññ nena nêñ Lovak Matheñ êndôk môlô kapôlômim ek embatho môlô loñ esak yanida anêñ lôklokwañ bêñ ¹⁷ *ek Kilisi enja loñ êmô môlô kapôlômim esak unim ôêvhaviñ. Ma yahateñ mek nena Wapômbêñ anêñ lahaviñ ma indum ba numiñ lôklokwañ êtôm a anêñ ñgalôk halôk pik ba havalon loñ ¹⁸ ek môlô lôk ñê matheñ lôkthô hatôm noyala nena Kilisi anêñ lahaviñ ma bêñ anôn ba anêñ daim hathak bomañ ma halôk bomañ ba hi ma anêñ vova ma hi ba hi iyom. ¹⁹ Kilisi anêñ lahaviñ ma hi bomañ ba miñ hatôm anyôla eyala anêñ dañ ami. Ma doñtom yahateñ mek ek Wapômbêñ injik lahaviñ êñ thô êndêñ môlô ek anêñ nômkama mavi lôkthô atu ba hamô yanida kapô ma êmbôlô môlô kapôlômim siñ.

²⁰ Wapômbêñ anêñ lôklokwañ hathak hadum ku hamô alalô kapôlônñ. Ma hathak lôklokwañ êñ ma yani hatôm indum nômkama takatu ba alalô anañ lo leñññhabi hathak. Ma malêla takatu ba alalô miñ hatôm leñññjimi ami ma yani hatôm indum nôñ takêñ imbiñ. ²¹ Aêñ ba alalô takatu ba aêvhaviñ nabam Wapômbêñ lôkmanññ esak Yisu Kilisi anêñ athêñ ni ba ni êtôm wak nômbêñ intu sapêñ. Avanôn.

4

Avômalô êvhaviñ ma Kilisi anêñ liñkupik

* 3:17: Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7

¹* Aênj ba ya Pol, ôpatu ba hamô koladônj hathak Anyô Bêj anênj athênj, yahasonj môle lokwanj ek nômo êtom atu ba Wapômbênj halam môle ek nômo aênj. ²* Ba intu notauviñ am anônj birj ma nômo labalina imbirj avômalô. Nômo maliryaô ma malairj takatu ba môleviyanj êv hadênj môle ma noja lôk lemimmavi iyom esak unim lemimhaviñ. ³* Lovak Matherj hatak kapôlônjñj doñtom halôk alalô ba nubuvi am esak yak nômo yôhok êj. ⁴ Kilisi anênj linjupik ma doñtom, ma Lovak Matherj ma doñtom aênj iyom. Ma Wapômbênj halam alalô sapênj ek nanêm maleñ ek nôm doñtom iyom. ⁵ Ma Anyô Bêj ma doñtom, ma êvhaviñ ma doñtom aênj iyom, ma ithik ñaj ma doñtom aênj haviñ. ⁶* Ma Wapômbênj doñtom ma Kamikbênj doñtom aênj iyom. Yani habibôm hayô hêk alalô lôkthô vov ma hadum ku hathak alalô lôkthô ma hamô alalô lôkthô kapôlônjñj.

⁷* Ma Kilisi habi anênj wapôm sam hadênj alalô tomtom hatôm yanida anênj lahaviñ. ⁸ Hatôm Wapômbênj anênj kapyâ bôk hanaj nena,

“Yani hamô anênj ñê vovak lu,

ma halom i hatôm ñê ku koladônj ba ethak vuliñ ba i,
ma hik anênj wapôm sam hadênj anênj avômalô.”

Kapyâ Yej 68:18

⁹* Ma abô atu ba enaj nena, “ethak vuliñ ba i” hik thô nena yani bôk halôk ba halêm pik. ¹⁰ Ma ôpatu ba halôk ba halêm, yanida intu hathak ba hi lej lôkthô anênj vuliñ ek êmbôlô nômkama sapênj ba êyô sirj. ¹¹* Ma yanida intu habi anênj wapôm sam ba doho ibitak aposel, ma doho plopet, ma doho ñê enaj Abô Mavi hadênj ñê daluk, ma doho ñasakiñ, ma doho kêdônjwaga êdônj avômalô

* 4:1: Kol 1:10 * 4:2: Kol 3:12-13 * 4:3: Kol 3:14-15 * 4:6: 1Ko 12:6
* 4:7: Lom 12:3,6 * 4:9: Jon 3:13 * 4:11: 1Ko 12:28

hathak Wapômbên anên abô. ¹² Yani habi anên wapôm sam hadên avômalô takên ek nêpôpêk Wapômbên anên avômalô mathên sapên ek nindum ku nênêm avômalô sa ek embatho Kilisi anên liŋkupik loŋ ek imbitak lôklokwan. ¹³ *Ku takên lôkthô tem ni ba ni endeba alalôaniŋ aêvhaviŋ lôk auk esak Wapômbên Nakaduŋ imbitak bên lôk indum ek alalô sapên nambitak kapôlônjiŋ doŋtom. Êŋ ma tem alalô nambitak êtôm anyô talaŋ te atu ba halumbak ba anên daim êtôm Kilisi da.

¹⁴ Êŋ ma tem miŋ namô êtôm avômena esak loŋbô ami. Ma ŋê takatu ba êdôn abôyaŋ lôk êbôlêm loŋôndê ek nesau alalô ek nimbuliŋ alalôaniŋ aêvhaviŋ ma tem miŋ hatôm nêyôkwiŋ alalôaniŋ aêvhaviŋ ni ba êlêm êtôm lovak hayuv baselak vuak lôk ŋgwêk hik ami. ¹⁵ *Mi, alalô leŋjiŋimbiŋ avômalô ba nanaŋ abô avanôn iyom êndên i. Adum aên ma tem nandumbak ba nambitak êtôm Kilisi da. Yani ma avômalô êvhaviŋ sapên iniŋ wakadôk. ¹⁶ Yani havalon leŋviŋkupik lôbôlôbô sapên ba hagêgê loŋ hathak doŋtom. Bu tomtom da idum iniŋ ku ba idum leŋviŋkupik takên halumbak bên lôk lôklokwan ma leŋjihaviŋ i.

Nosopa loŋôndê lukmuk

¹⁷ *Aên ba yenaŋ abô te hêk ek yanaŋ imbiŋ môlô. Ma yahanan hathak Anyô Bên anên athên nena miŋ nômô êtôm ŋê daluk ethak êmô aên esak loŋbô ami. Mi, iniŋ auk ma nôm oyaŋ. ¹⁸ Lôk iniŋ eyala nômkama ma hatôm êmô momaniŋiŋ bên kapô denaŋ. Thêlônjiŋ auk ma thekthek lôk iniŋ auk mavi mi ba intu êmô daimbô ek Wapômbên anên lôkmala. ¹⁹ Thêlô kapôlônjiŋ halôk biŋ hathak kambom ba intu êv i vidoŋ ek nesopa iniŋ thethanaŋk

* 4:13: Kol 1:28 * 4:15: Kol 1:18; 2:19 * 4:17: Lom 1:21; 1Pi 1:14

ma miņ mama ami. Lôk malediņkilik ek nindum nô m lônġôlônġ lomaloma ni ba ni.

²⁰ Ma doņtom sêbôk atu ba ôêvhaviņ Kilisi ma êdônġ môle hathak loņġôndê yaņda. ²¹ Ma olaņô abô hathak yani ba ôêvhaviņ yani ma êdônġ môle hathak abô avanônġ takatu ba hêk Yisu kapô. ²² *Ba êdônġ aêntêk. Kapôle mîmim bô hathak havôn môle ek osopa thethaņak lomaloma takatu ba hasau môle ek imbuliņ môle. Ba intu notak kapôle mîmim bô takatu ba osopa ²³ *ek Wapômbêņ indum môle nim auk imbitak lukmuk anônġ. ²⁴ *Ma noja kapôle mîmim lukmuk takatu ba Wapômbêņ hapesaņ ek numbitak êtôm yanida esak anônġ matheņ lôk thêthônġ anônġ.

²⁵ *Aêņ ba notak abôyaņ. Alalô tomtom bôk abitak hatôm leņviņkupik doņtom yôn ba intu nonaņ abô avanônġ imbiņam. ²⁶ *Môle lemimmaniņ ma noyabiņ am ek miņ nundum kambom ami. Wak hamiņ denaņ ma nopesaņ unim lemmaniņ êņ ma miņ noyabiņ ende ba wak êndôk jalôm ami ²⁷ ek batu miņ node loņ ek Sadaņ imbitak êyô ba êlêm ami.

²⁸ Môle te anyô vani ma etak anônġ vani. Ma indum ku mavi esak baņ ek êpôm nô m. Êņ ma yani hatôm nêm avômalô vi atu ba nô mkama mi sa.

²⁹ *Oyabiņ vembôlek esak abô kambom. Onaņ abô mavi iyom ek embatho môle viyaņ loņ ek nêm i sa lôk nêm Wapômbêņ anônġ wapôm êndônġ avômalô takatu ba elanô.

³⁰ *Miņ undum Wapômbêņ anônġ Lovak Matheņ kapô malaiņ ami. Lemimimbi nena Lovak Matheņ ma Wapômbêņ anônġ sêk atu ba bôk habitiņ haviņ o ende ba yani enja

* 4:22: Lom 8:13; Kol 3:9 * 4:23: Lom 12:2 * 4:24: Stt 1:26; Kol 3:10
 * 4:25: Sek 8:16; Kol 3:8-9 * 4:26: Sng 4:4; Jem 1:19-20 * 4:29: Kol 4:6
 * 4:30: Ais 63:10; Ep 1:13-14; 1Te 5:19

o lôk avômalô takatu ba hêv i vuli hêk kambom anêj ku êndêj waklavônj pik lo lej anêj dañ.

³¹ *Môlô notak kobom ômô lôktharngo lôk lemimmaniñ ketherj lôk lemimraja ba olam kaêk lôklala ma otharj anyô vi hathak abô kambom. Avanônj biñ, notak kapôlômim kambom lomaloma takatu ba lemimhabi hathak anyô yarj. ³² *Ma miñ nundum aêj ami. Mi, nundum mavi êndêj môlôviyarj lôk nônem kapôlômim êndêj i. Ma otak kapôlôm ek ôpatu ba hadum kambom hadêj o êtôm Wapômbêj bôk hatak kapô hathak môlônim kambom hathak Kilisi anêj athêj.

5

Nômô êtôm deda anêj avômena

¹ *Môlô ma Wapômbêj anêj avômena ba lahavij môlô bêj anônj ba intu nosopa varngwam. ² *Ma nômô lôk lemimibiñ avômalô vi êtôm Kilisi bôk lahavij alalô ba hêv ida ek hêv alalô sa. Yani hêv anêj lôkmala hadêj Wapômbêj hatôm da atu ba ôv vasiñ mavi anônj.

³ Môlô nômô daimbô ek sek walilij lôk kobom lelaik lomaloma ma notak malemimkilik. Môlô ma Wapômbêj anêj avômalô mathêj ba kobom takêj ma miñ mavi ek môlô ami. ⁴ Ma miñ nonarj abô kambom mena abô lokbarj lôk abô sop esak nôm mama ami. Abô takêj ma kambom ek môlô ba notak ma nonarj lemimmavi iyom êndêj Wapômbêj. ⁵ *Odarjô, abô avanônj ma aêntêk. Wapômbêj tem miñ enja ñê takatu ba ethak idum sek walilij lôk idum kobom lelaik lomaloma ma maleññkilik thô ami. Maleññkilik ma hatôm êv yeñ hadêj ngôk. Ñê takêj tem

* 4:31: Kol 3:8 * 4:32: Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 * 5:1: Mat 5:48

* 5:2: Kis 29:18; Hib 10:10 * 5:5: 1Ko 6:9-10; Kol 3:5

miņ nêmo Wapômbêj lo Kilisi iniņ loj lôkliņyak kapô ami.
⁶*Wapômbêj anêj lamaniņ hathak hapôm nê leņôndônj
 kôtônj takatu ba idum nômo takêj. Ba intu oyabiņ o ek
 anyôla miņ esau o esak abô oyaņ oyaņ ami. ⁷ Aêj ba
 oyabiņ o ek miņ ombeņ imbiņ i ami.

⁸*Sêbôk ma môlô hatôm momaņiniņ, ma doņtom lêk
 ma Anyô Bêj hadum ba môlô hatôm deda. Ba intu nômo
 êtôm deda anêj avômena. ⁹ Deda anêj anônj ma aêntêk.
 Alalô nandum mavi lomaloma ba nasopa lojôndê thêthônj
 ma nabalôj nômo avanônj loj ¹⁰ lôk nambôlêm malêla
 takatu ba Anyô Bêj lamavi hathak. ¹¹ Ma avômalô takatu
 ba idum momaņiniņ anêj ku, ma miņ undum ku êj dokte
 imbiņ i ami. Ku êj ma anêj anônj mi ba miņ undum ami.
 Mi, nuņgwik kambom êj thô ni yaiņ ek avômalô lôkthô
 nêgê. ¹² Nôm mama bêj ek nenaņ abô esak nê leņôndônj
 kôtônj iniņ kambom takatu ba idum hamô loj kapô. ¹³*Ma
 doņtom deda habi hayô hêk nômo takêj, êj ma hik thô
 nena nômo takêj ma kambom anônj ¹⁴*ek malê nena deda
 habi hayô hêk ma nômkama sapêj habitak yaiņ. Ba intu
 nômo takêj tem imbitak deda imbiņ hatôm abô atu ba
 hanaņ nena,

“Môlô takatu ba ôêk sôm,
 numbiyô ênjêk ŋama.

Ma Kilisi tem imbi êyônġêk môlô êtôm deda.”

¹⁵* Aêj ba noyabiņ am ek nômo êtôm nê lôkauk ma
 miņ êtôm nê auk mi ami. ¹⁶ Kambom lomaloma lêk
 habitak lôklokwaņ ba intu nobatho am loj lôklokwaņ
 esak mavi lomaloma. Yakô wakma êj ni oyaņ. ¹⁷ Ba
 intu numiņj lôklokwaņ ek nôpôm Anyô Bêj anêj lahavinj.

* 5:6: Lom 1:18; Kol 2:4,8 * 5:8: Jon 12:36; Ep 2:13; Kol 1:13; 1Pi 2:9

* 5:13: Jon 3:20-21 * 5:14: Ais 26:19; Lom 13:11 * 5:15: Kol 4:5

Ma miŋ nômô êtôm ɲê auk thôŋôthôŋ ami. ¹⁸*Lôk miŋ nondo molo esak waiŋ atu ba tem imbuliŋ môlô ami. Mi, notak Lovak Matheŋ ek êmô môlô kapôlômim siŋ. ¹⁹*Êŋ ma tem nônêm yeŋ imbiŋam wak nômbêŋ intu, yeŋ takatu ba hêk kapya yeŋ lôk ebam Wapômbêŋ anêŋ athêŋ ma yeŋ atu ba matheŋ. Nônêm yeŋ takêŋ lôk kapôlômim ni êndêŋ Anyô Bêŋ. ²⁰*Wak nômbêŋ intu sapêŋ ma nônêm lemimmavi êndêŋ Kamik Wapômbêŋ esak nômkama sapêŋ esak alalôaniŋ Anyô Bêŋ Yisu Kilisi anêŋ athêŋ.

Anyô lo avi ewa i iniŋ abô

²¹*Môlô othak ôyê Kilisi anêŋ athêŋ nena matheŋ ba intu nômô môlôviyaŋ vibiŋ.

²²*Môlô avi takatu ba bôk owa anyô yôv ma nômô vônimi vibiŋ êtôm atu ba ômô Anyô Bêŋ vibiŋ ²³*ek malê nena yamalô hamô vuliŋ ek yanavi hatôm atu ba Kilisi hamô vuliŋ ek avômalô êvhaviŋ lôkthô. Kilisi ma avômalô ôdôŋ êvhaviŋ iniŋ wakadôk ma avômalô ôdôŋ êvhaviŋ ma Kilisi anêŋ liŋkupik. Yanida intu hêv i bulubiŋ. ²⁴Avômalô êvhaviŋ ethak êmô Kilisi vibiŋ ma aêŋ iyom ma yanavi êmô yamalô vibiŋ esak nômkama lôkthô.

²⁵*Ma môlô anyô, lemimimbiŋ vônimi êtôm Kilisi lahaviŋ avômalô ôdôŋ êvhaviŋ ba hêv anêŋ lôkmala ek hêv i sa. ²⁶*Yani hadum aêŋ ek êmbôkwiŋ anêŋ avômalô ôdôŋ êvhaviŋ iniŋ kambom esak ɲaŋ lôk abô avanôŋ ek nimbitak matheŋ. ²⁷*Yani hadum aêŋ ek avômalô ôdôŋ êvhaviŋ nimbitak êtôm avi muk te atu ba palumbak mavi lôk liŋsiŋ mavi ma lelaik lo pôpô mi ma êmô matheŋ

* 5:18: Luk 21:34 * 5:19: Kol 3:16 * 5:20: Kol 3:17 * 5:21: 1Pi 5:5

* 5:22: Kol 3:18; 1Pi 3:1 * 5:23: 1Ko 11:3; Ep 1:22 * 5:25: Kol 3:19; 1Pi

3:7 * 5:26: Tit 3:5 * 5:27: 2Ko 11:2; Kol 1:22

ma kambom mi. Êņ ma Kilisi tem endom avi êņ êndên yanida. ²⁸ Aên iyom môlô anyô lemimbiņ vônimi êtôm atu ba lemimhaviņ lemvimkupik. Ôpatu ba lahaviņ yanavi ma hatôm lahaviņ yanida. ²⁹ Anyô late miņ hapôlik hathak yanida liņkupik ami. Mi anôņ, havakôņ ba hayabiņ mavi hatôm Kilisi hadum hadên avômalô êvhaviņ ³⁰ ek malê nena alalô tomtom ma hatôm anên liņkupik anên lôbôlôbô.

³¹* Hatôm Wapômbên anên kapy a hanaņ nena, “Anyô tem etak lambô lo talêbô ma esak doņtom imbiņ yanavi ek thai nimbitak êtôm kupik doņtom iyom.” *Môņ Anôņ 2:24*

³²* Abô êņ ma abô lôk kup anôņ biņ. Ma doņtom yahayala nena hanaņ hathak Kilisi lôk avômalô êvhaviņ. ³³ Ba intu môlô anyô tomtom lemimbiņ vônimi êtôm oda lemhaviņ oda. Ma môlô avi nônêm athên bên êndên vônimi.

6

Avômena lôk lami iniņ abô

¹* Avômena, môlô ma Anyô Bên anên ba intu nosopa lemami lo lemtami iniņ abô. Êņ ma mavi. ²* Wapômbên anên tabô balabuņ laumiņ takatu bute hanaņ nena, “Nodovak lemami lo lemtami.” Abô balabuņ êntêk êņ ma balabuņ môņ atu ba Wapômbên habutiņ abô hathak ba hanaņ, ³ “Udum aên ma tem nômô mavi êmô pik sawa daim.”

⁴* Ma yahanaņ hadên môlô avômena iniņ lami nena noyabiņ nalumi mavi lôk noto i ma nôndôņ i êtôm Anyô Bên anên lahaviņ. Ma miņ nondela iniņ auk ba nundum i leņiņņaņa ami.

* 5:31: Mat 19:5 * 5:32: ALK 19:7 * 6:1: Kol 3:20 * 6:2: Lo 5:16

* 6:4: Sng 78:4; Snd 22:6; Kol 3:21

Alarjsi lôk iniņ ģê ku iniņ abô

⁵* Môlô ģê takatu ba unim alarģ êmô* nosopa unim alarģ takatu ba êmô pik iniņ abô. Nônêm athêģ bêģ êndêģ i ma nômô thêlô vibiģ. Nundum aêģ lôk kapôlômim êtôm udum Kilisi da anêģ ku. ⁶ Ma miņ nundum unim alarģ anêģ ku mavi êndêģ wak takatu ba êmô haviņ môlô iyom ami. Mi, nundum unim ku mavi wak nômbêģ intu sapêģ, êndêģ wakma atu ba êmô mena miņ êmô ami. Wapômbêģ lahaviņ nundum ku êģ lôk kapôlômim êtôm udum Kilisi môlônim alarģ anêģ ku. ⁷ Nundum unim ku lôk lemimimibiģ êtôm udum Anyô Bêģ anêģ ku ma miņ anyô iniņ ku ami. ⁸* Lemimimbi nena Anyô Bêģ tem nêm vuli êndêģ avômalô tomtom esak iniņ ku mavi takatu ba idum, ģê êmô alarģsi vibiģ lôk ģê takatu ba idum ida iniņ ku haviņ.

⁹* Ma môlô alarģ takatu ba oyabiģ unim ģê ku, noyabiģ i mavi. Miņ onarģ abô takatu ba indum thêlô nêkô ami. Lemimimbi nena môlô lôk thêlô unim Alarģ ma doģtom iyom hamô malak leģ. Yani tem indum abô ma miņ hathak lahabi avômalô iniņ athêģ lôk ku ami. Mi, hathak hadum kobom doģtom hadêģ avômalô lôkthô ba intu noyabiģ am.

Noba Wapômbêģ anêģ nômkama vovak

¹⁰ Êntêk ma yenaģ abô anêģ daģ ba nodaģô katô. Numiņ lôklokwaģ esak Anyô Bêģ anêģ lôkliņyak bêģ.

* 6:5: Kol 3:22-23; Tit 2:9-10; 1Pi 2:18 * 6:5: ģê takatu ba iniņ alarģ êmô ma anêģ ôdôģ aêntêk. Gavman anêģ abô majaģ hanaģ nena thêlô miņ hatôm netak iniņ ku lôk alarģsi ami. Doho ma bôk ik vovak ba êv yak ba ģê lovak hathak vovak ewa i hatôm iniņ ģê ku. Ma doho ma êv vuli. Ma doho miņ êwê iniņ viyaģ ami. Ma doho ma lami ma iniņ alarģsi êmô ba intu nali ibitak aêģ. * 6:8: 2Ko 5:10; Kol 3:24-25 * 6:9: Lom 2:11; Kol 4:1

¹¹ *Sadaŋ anêŋ auk loŋ kapô hadum ek esau môlô ba intu noba Wapômbêŋ anêŋ nômkama vovak sapêŋ êndôk am ma numbiyô numiŋ ek uŋgwik vovak. ¹² *Alalô ik vovak hadêŋ ŋgôkba lôk ŋgôk lôk athêŋ ma ŋgôk takatu ba eyabiŋ pik anêŋ momaŋiniŋ lôk ŋgôk bomaŋ takatu ba êmô leŋ. Ma miŋ alalô ik vovak hadêŋ ŋê pik ami.

¹³ Aêŋ ba noba Wapômbêŋ anêŋ nômkama vovak sapêŋ ek waklavôŋ kambom êŋ hayô, ma tem numiŋ lôklokwaŋ ba uŋgwik vovak mavi endeaba anêŋ daŋ ma tem numiŋ denaŋ. ¹⁴ *Numiŋ lôklokwaŋ ba nobaloŋ abô avanôŋ loŋ êtôm bokŋgôp vovak atu ba ovak hayô hêk lemimmalim. Ma nobaŋgiŋ kobom thêthôŋ êtôm moko bôbôŋiŋ. ¹⁵ *Ma nôpôpêk am ek nonaŋ Wapômbêŋ anêŋ Abô Mavi takatu ba hêv labali. Udum aêŋ, ma hatôm uik vemimkapô bokŋgôp ek vovak. ¹⁶ Lôk nobaloŋ unim ôêvhaviŋ loŋ êtôm moko ek uŋgwik ŋgôk kambom atu anêŋ kôm lôk atum sapêŋ vôkê. ¹⁷ *Ma noja bulubiŋ atu ba Wapômbêŋ hêv hadêŋ môlô êtôm kuluj thekthek. Lôk noja Lovak Matheŋ anêŋ biŋ vovak, êŋ ma Wapômbêŋ anêŋ Abô. ¹⁸ *Ma noteŋ mek ek nômkama lôkthô êtôm wak sapêŋ esak Lovak Matheŋ anêŋ lôklokwaŋ ba nonaŋ injik yani liŋ ek nêŋ môlô sa. Lôk nômô lêlê ma noteŋ mek lôk lemimvidoj ek avômalô matheŋ lôkthô.

¹⁹ *Ma noteŋ mek ek ya imbiŋ ek Wapômbêŋ nêŋ abô êndêŋ ya ek yaŋgik Abô Mavi anêŋ auk loŋ kapô thô ma miŋ yakô ami. ²⁰ *Lêk ma yahamô koladôŋ hathak yahawa Wapômbêŋ anêŋ abôlêk ba yahanajaŋ Abô Mavi êŋ. Aêŋ ba noteŋ mek ek yandum yenaŋ ku dedaŋ mavi ba yanaŋ

* 6:11: Lom 13:12; 2Ko 10:4 * 6:12: 1Pi 5:8-9 * 6:14: Ais 11:5; 59:17;
 1Te 5:8 * 6:15: Lom 10:15 * 6:17: Hib 4:12 * 6:18: Luk 18:1; Kol
 4:2; 1Te 5:17 * 6:19: Kol 4:3-4; 2Te 3:1 * 6:20: 2Ko 5:20; Plm 9

abô êṅ bêṅ ma miṅ yakô ami.

Abô anêṅ day lôk mek

²¹* Tikikus tem enaṅ êndêṅ môlô esak malêla takatu ba hapôm ya ek noyala nena yahamô aisê. Yani ma aiyaṅ anôṅ te ba hadum Anyô Bêṅ anêṅ ku dedauṅ mavi. ²² Ma yahêv yani ba hathôk ek ênjê môlô ba enaṅ esak malêla takatu ba hapôm yêlô ek indum môlô lemimmavi.

²³ Alalôaniṅ Kamik Wapômbêṅ lo Anyô Bêṅ Yisu Kilisi nênem yôhok êndêṅ môlô yenaṅ aiyaṅ sapêṅ ma nindum ek môlô lemimimbiṅ am lôk unim ôêvhaviṅ imbitak lôklokwaṅ. ²⁴ Wapômbêṅ anêṅ wapôm êmô imbiṅ môlô lôk avômalô nômbêṅ atu ba lemimhaviṅ alalôaniṅ Anyô Bêṅ Yisu Kilisi êtôm wak nômbêṅ intu sapêṅ.

* 6:21: Ap 20:4; Kol 4:7-8; 2Ti 4:12

Wapômbênj Anêj Abô Matherj
The New Testament in the Malei-Hote Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tokples Maei-Hote long Niugini

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc. and The Malê people

Language: Hotê-Malê (Malei-Hote)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: The Malê people

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 24 Apr 2018 from source files dated 24 Apr 2018

c8e90bc3-6cab-57b1-9a48-04f5f30fe59a